

Intersektionalitet i voldtægtsnarrativer

AF RIKKE ANDREASSEN

Nyhedsmediernes historier om voldtægt fungerer som et vindue til at forstå intersektionalitet. Gennem analyser af voldtægtsnarrativerne bliver det tydeligt, hvordan forståelser af køn, race/ethnicitet og seksualitet hænger tæt sammen, og hvordan de gensidigt påvirker hinanden. Artiklen viser, hvordan der er tale om et samspil mellem kategorier, der interagerer forskelligt afhængigt af konteksten.

De danske nyhedsmedier har beskrevet møder mellem synlige minoritetsdreng/mænd og etniske danske piger/kvinder i voldtægtstermer, og beskrivelserne har været med til at skabe forestillinger om køn, race/ethnicitet og seksualitet. I det følgende udgør fortællinger om voldtægt et 'vindue' igennem hvilket, det er muligt at belyse og forstå større og komplekse sammenhænge og intersektionaliteter.

Dannelsen af nationalitet er forbundet med forestillinger om køn. Mine analyser af tv-indslag og avisartikler om møder mellem synlige minoritetsdreng/mænd og etniske danske piger/kvinder viser, at mediernes beskrivelser af synlige minoritetsdreng ikke alene konstruerer bestemte former for maskulinitet, men også bestemte former for racialetkonstrueret maskulinitet. Mediernes betegnelser af synlige minoriteter fungerer som eksklusionsmekanismer i konstruktionen af dansk nationalitet. Voldtægtsnarrativer konstrueres forskelligt alt efter, hvilke raciale tilhørsforhold gerningsmanden har.

Disse forskelle illustrerer, hvordan kategorierne køn og race/ethnicitet skiftes til at dominere betydningsdannelser afhængigt af, hvilken kontekst de to kategorier indgår i. Endelig er voldtægtsnarrativer forbundet med nationalitetsforståelser, og opfattelserne af køn, race/ethnicitet og seksualitet i voldtægtsnarrativerne får betydning for konstruktionen af den danske nation.

INTERSEKTIONALITET

Kategorier som køn, race/ethnicitet og seksualitet skabes ikke i vakuum. De spiller derimod sammen med hinanden, hvorved de gensidigt influerer og konstruerer hinanden. På tilsvarende måde spiller de sammen med andre kategorier og opfattelser i den sociale kontekst, de optræder i. Det er denne forståelse af kategoriernes møde med hinanden, der ligger til grund for artiklens anvendelse af intersektionalitetsbegrebet. Intersektionalitet dækker ikke alene det forhold, at kategorier mødes og krydses, men netop det forhold at der i mødet mellem kategorierne opstår betydninger. Derfor anvendes intersektionalitetsbegrebet i artiklen både som substantiv og verbum. De danske verber 'mødes', 'krydses' mv., som ofte bruges til at beskrive intersektionalitet på dansk, er ikke er fuldt dækkende for det, der sker i kategoriernes møder, da disse verber ikke inkluderer de væsentlige betydningsdannelser, der er omdrejningspunktet i intersektionalitet. Verbet 'intersektionalisere' indebærer derimod både, at kategorierne mødes, og at der i mødet sker betydningsdannelser. Konstruktioner af kategorier som køn, race/ethnicitet, seksualitet og nationalitet kan betragtes som forhandlinger. De enkelte kategorier er flydende og under vedvarende forandring. Måderne, som de interagerer med hinanden på, varierer efter konteksten. Artiklen belyser, hvordan kategoriernes indbyrdes forhold derfor også er flydende, og hvordan én kategori kan dominere på bekostning af andre kategorier i en bestemt kontekst, mens andre

kategorier kan dominere forståelserne i andre kontekster.

Betegnelsen 'synlige minoriteter' bruges i denne artikel som en fælles betegnelse for flygtninge, indvandrere og deres efterkommere. Betegnelsen er en fordanskning af det engelske *visible minorities*, der bl.a. anvendes i intersektionalitesteori, for at understrege, at kategoriernes indbyrdes intersektivering ofte påvirkes af, hvorvidt minoritetens 'anderledeshed' er synlige eller usynlige (Arriola 2000 og Gunew 1998). De danske nyhedsmedier har benyttet en række betegnelser til at beskrive landets immigranter og deres børn: 'flygtninge', 'indvandrere', 'etniske', 'muslimer' mv. Disse begreber har ofte været brugt synonymt. Begrebet 'synlige minoriteter' er derfor også anvendeligt, fordi det anerkender minoriteters forskelligheder. Samtidig er det med til at understrege det raciale aspekt, der sjældent italesættes, når minoriteter diskuteres i Danmark. Betegnelsen 'etniske danskere' bruges om hvide danskere født i Danmark af danske forældre.

NATIONALITET OG KØN

Nations- og nationalitetsdannelser er blandt de mest beskrevne emner inden for historie og samfundsvidenskaberne, men køn er sjældent inddraget i de mange analyser. Det betyder, at hovedværker om nationalitet og nationsdannelser (Andersons 1991 og Hobsbawms 1989), der nærmest har kanonisk status i den akademiske vestlige verden, ignorerer køn i deres tolkninger af, hvordan nationer og nationalfølelser skabes og forhandles. Flere feministiske forskere har argumenteret for, at nations- og nationalitetsdannelser ikke kan forstås nuancerede uden at inddrage kønsperspektiver. Jeg vil tilføje, at nations- og nationalitetsdannelser, som de udspiller sig i dag i Europa, heller ikke kan forstås nuancerede uden at inddrage komponenterne seksualitet og race/ethnicitet. Disse komponenter er så igen svære at forstå, hvis man ikke samtidig ser på, hvor-

dan kategorierne køn, seksualitet, race/ethnicitet og nationalitet intersektionaliserer og forhandles i forhold til hinanden.

Thomas Hobbes og Jean-Jacques Rousseau regnes af mange nuværende nations-teoretikere som det fædrene ophav til teorier om nationsdannelser, og de inddrages typisk i nyere værker om nationsdannelser. Både Hobbes og Rousseau tolkede de samfundstransitioner, de var vidner til, som mandetransitioner i deres beskrivelser af samfundsudviklingen fra det forestillede naturfællesskab til det ordnede bysamfund. Herved efterlod de kvinder som nogle, der var forbundet med den 'tilbagestående' natur frem for med den moderne kultur. Både Hobbes og Rousseau beskrev dikotomien mellem natur og kultur, og sammenlignede denne dikotomi med en tilsvarende kvinde vs. mand-dikotomi.

Nationsteoretikere og historikere har traditionelt vurderet konstruktioner af statsdannelser og nationalitet som processer, der er foregået i den offentlige sfære. Natur vs. kultur-dikotomi er derfor i den nyere historieskrivning kombineret med en anden klassisk dikotomi, nemlig modsætningen mellem den offentlige sfære og den private sfære. Denne modsætning har ligeledes tilknyttet en kønsdikotomi, nemlig forestillingen om at mænd er aktive i den offentlige sfære, mens kvinders domæne er i den private sfære (Kerber 1988). Det er derfor logisk, at nyere teorier om nations- og nationalitetsdannelser – som bygger på både tanker om natur vs. kultur og på tankerne om den private vs. den offentlige sfære – har fremstillet konstruktioner af nationer og dannelser af nationalitet som maskuline affærer. Sat på spidsen betyder denne logik, at mænd i historieforskningen er blevet beskrevet som aktivt handlende i opbygningen af nationer og udviklingen af de tilhørende nationale samfund. Kvinder er enten ikke nævnt i forskningen eller er beskrevet som nogle, hvis liv og levned ikke har haft betydning for de nationale konstruktionsprocesser (Yuval-Davis 1997, 2ff).

NATIONALITET OG VOLDTÆGT

Historisk set har kvinder reproduceret nationer og nationalitet på en række forskellige måder: biologisk, kulturelt og symbolsk (Warring 1998, 200 f.). Kvinder føder ikke bare nationens fremtidige børn, de fungerer også som den symbolske kropsliggørelse af nationen. Nira Yuval-Davis har argumenteret for, at nationer og nationalitet skabes gennem bestemte konstruktioner af kvindelighed og mandlighed. Kvinder har ofte rollen som de, der reproducerer nationen:

Women often play important symbolic roles in nationalist and radicalised narratives, carrying in their bodies the collective love and honour of the nation ... [I]n general women are the symbols of the nation while men are its agents. (Yuval-Davis 1995, 9)

Ruth Harris har på lignende vis argumenteret:

Women have been located, not only as 'biological reproducers' but also as 'reproducers of the boundaries of ethnic/national groups', as 'transmitters of its culture' as well as ideological discourses used in the constitution, reproduction and transformation of ethnic/national categories.... Women are often the signifiers of communities not only ideologically and discursively but also with their bodies...as a powerful instrument of social closure...All forms of closure presuppose ways of defining belonging and 'otherness'...[Women] represent the boundary between 'us' and the 'Other'. (Harris i Lutz, Phoenix & Yuval-Davis eds., 1995, 91)

Når kvinder er kropsliggørelsen af nationens ære og de, der repræsenterer grænsen mellem 'os' og 'dem', bliver voldtægt et strategisk våben i konflikter og krige. På det symbolske plan er voldtægt blevet brugt som en metafor for et lands status efter en krig.¹ Men også på et praktisk plan har voldtægt været et anvendt våben i kon-

fliktsituationer: Tyske soldater voldtog østeuropæiske kvinder under Anden Verdenskrig; allierede soldater, specielt de russiske, voldtog tyske kvinder under samme krig; serbere voldtog muslimske kvinder i krigen i Ex-Jugoslavien, og Janjawid-militsen voldtager i disse måneder lokale kvinder og piger i Dafur provinsen i Sudan.

MØDET MELLEM SYNLIGE MINORITETS-DRENDE OG ETNISKE DANSKE PIGER

Herhjemme er vi gennem de danske nyhedsmedier også blevet præsenteret for lignende symbolske historier om voldtægt. De danske nyhedsmedier bragte i slutningen af 1990'erne og begyndelsen af 2000'erne en række nyhedshistorier om unge synlige minoritetsdrenge/mænds voldtægt af etnisk danske piger/kvinder. Analyser af disse nyhedshistorier viser, at de voldtagne piger/kvinder italesættes som repræsentanter for den danske nation (Andreassen 2005b, 207 ff.).

Nyhedsmedierne har overvejende portrætteret møder mellem etniske danske piger/kvinder og synlige minoritetsdrenge/mænd i negative termer, og karakteriseret møderne som præget af voldtægt, vold og tvang. Et repræsentativt eksempel er et TV2-nyhedsindslag fra 2001 (TV2 Nyhederne 10. sep. 2001).² Indslaget handlede om synlige minoritetsdrenge/mænds seksuelle misbrug af og vold over for etniske danske piger/kvinder. Indslaget indledtes med billeder fra en retssag og en pige, der sagde: "Hans kammerat holdt mig, og så gjorde han så, hvad han skulle." Herefter hørtes en voice-over, der sagde:

"Ifølge politi og pædagoger er det langt fra alle voldtægter i indvandrer miljøet, der anmeldes. Danske piger frygter hævn fra de muslimske drenge."

Nyhedsindslaget bragte et interview med en etnisk dansk ekspert i teenageforhold, som fortalte, hvordan hun havde mødt flere

hundrede piger, der havde været seksuelt misbrugt af muslimske drenge. Hun sagde:

"Jeg har oplevet piger, simpelthen flere år efter, fortæller mig, eller er brudt sammen og fortalt mig, at de har altså været voldtaget af de her drenge. Men på daværende tidspunkt, og også på nuværende tidspunkt, ikke har turdet anmelde det af frygt for represalier."

Voice-overen forklarede videre om eksper-ten:

"Gennem sit arbejde har hun mødt mange andre unge piger, der har oplevet vold og voldtægt i deres møde med andengenerationsindvandrer drenge."

Nyhedsindslaget afsluttedes med en udtalelse fra eksper-ten: "Muslimske unge mænds, drenge, holdninger til danske piger, dem synes jeg er skræmmende, for dem, synes jeg, breder sig vidt." Den interviewede ekspert, der arbejdede som leder af et pige projekt i Vollmose gjorde det klart, at den historie, hun fortalte, skete ofte.

Hun brugte betegnelsen "de her drenge", hvorved hun både distancerede sig selv fra drengene og talte ned til dem. Betegnelserne "de her drenge" og "muslimske unge mænd" er generelle betegnelser, og ved at bruge dem karakteriserede hun alle unge muslimske drenge/mænd som potentielle voldtægtsforbrydere. Eksperten reducerede mødet mellem synlige (muslimske) minoritetsdrenge/mænd og etniske danske piger til primært at være af voldtægtsmæssig karakter. Ekspertens konstruktion af de synlige minoritetsdrenge er et eksempel på intersektionalitet. Hendes udtalelser skaber ikke bare en maskulinitetskonstruktion, men en konstruktion af en bestemt form for maskulinitet, nemlig 'racial/etnisk anden' eller 'muslimsk' maskulinitet. I ekspertens fortolkning er det den raciale/etniske komponent – der i dette tilfælde også inkluderer bestemte forestillinger om religion – der bidrager til forestillingen om, og ka-

rakteristikken af, den unge muslimske mand som seksuel aggressiv. I ekspertens udtalelser spiller forestillinger om køn, race/etnicitet, seksualitet og religion sammen – de intersektionaliserer – og konstruerer gensidigt hinanden i nyhedsmediernes fortælling.

Eksperten betegnede de etnisk danske piger som “vores egne piger” og “danske piger”, hvorved hun tydeliggjorde, at de etnisk danske piger repræsenterer og tilhører den danske nation. Den sproglige forskel mellem på den ene side “vores egne piger” og “danske piger” og på den anden side “de her drenge” understregede, at angreb på disse piger, er et angreb på ‘os’.

Senere samme aften sendte TV2 sit ugentlige kriminalnyhedsprogram *Station 2* (TV2 *Station 2*, 10. sep. 2001). Emnet for denne uges *Station 2* var mandlige synlige minoriteters voldtægt af etniske danske kvinder. *Station 2* viste mange af de samme billeder og interviewede de samme personer, som *Nyhederne* tidligere på aftenen havde gjort. *Station 2*'s indledende kommentar repræsenterede det overordnede budskab for programmet. En studievært sagde: “Unge piger kærester med indvandrerdrenge – en historie om voldtægt, trusler og et forkvaklet menneskesyn.” Der ligger en dobbelttydighed i udtrykket “en historie”. Det kan henvise til, at seerne skal præsenteres for en af mange historier om mødet, men det kan også henvise til, at der kun er én historie, dvs. ét udfald, af mødet. *Station 2* nævnte ikke i løbet af programmet alternative, eller positive, forhold mellem synlige minoritetsdrenge/mænd og etniske danske piger/kvinder.

Den visuelle side af tv-nyhederne bidragede også til forestillingen om, at kontakten mellem synlige minoritetsdrenge/mænd og etniske danske piger/kvinder var præget af vold og tvang. Et TV2-indslag om en etnisk dansk piges flugt fra sin voldelige synlige minoritetskæreste illustrerede forholdet mellem synlige minoritetsdrenge/mænd og etniske danske piger/kvinder

med en billedkonstruktion af to hænder: En stor, brun, behåret hånd greb en spinkel, lille, hvid, hårløs hånd. Den brune holdt den hvide fra oven, og selv om den hvide hånd bevægede sig lidt, som om den forsøgte at komme fri, så holdt den brune hånd den fast. Den brune hånd holdt den hvide, som om de holdt hænder, men det var tydeligt, at den hvide ikke egentligt holdt den brune i hånden, men derimod blev holdt fast, og holdt på plads, af den brune hånd (TV2 *Nyhederne*, 1. okt. 2001).

Billederne af de to hænder er et eksempel på en racial konstruktion af seksuelle og voldelige overgreb. Seerne fik ikke at vide, hvem hænderne tilhørte. Den eneste indikator på personerne bag hænderne var hændernes udseende. Hårene på den brune hånd og dens store størrelse indikerede, at det var en mandehånd, men kønnet kunne ikke vides med sikkerhed. Men hånden læses som maskulin, dels fordi seerne vidste, at nyhedsklippet handlede om synlige minoritetsmænds seksuelle overgreb på etniske danske piger/kvinder, og dels fordi billedkonstruktionen indskrev sig i diskursen om synlige minoritetsmænds seksuelt aggressive adfærd. I slutningen af 1990'erne og begyndelsen af 2000'erne er diskursen om synlige minoritetsmænds aggressive seksualitet blevet intensiveret i nyhedsmediernes i sådan en grad, at den nærmest har opnået hegemonisk status (Andreassen 2005b, 212 ff.). Alternative tolkninger af synlige minoritetsmænds seksualitet og mødet mellem etniske danske piger og synlige minoritetsdrenge finder dog vej til andre mediegenerer end nyhederne. Tv- og radiodokumentarisme har i højere grad givet stemmer til marginaliserede grupper, og her har man indimellem kunne opleve alternative stemmer og tolkninger til nyhedsmediernes mere stereotype fremstillinger (Marselis 2003, 126 og Andreassen 2005a, 68).

Billederne af hænderne er en illustration af, hvordan køn, race/etnicitet og seksuali-

tet intersektionaliserer. Race/etnicitet fungerer som en drivkraft i tolkningen af billederne. Konklusionen på billedernes symbolik er bl.a., at den brune hånd skader den hvide, og tager den hvide i besiddelse, fordi den er brun. Den seksuelle fare er, så at sige, indskrevet på den brune krop (Butler 1993). De seksuelle betydninger, der tillægges billederne, afspejler allerede eksisterende forestillinger om race/etnicitet; og de forestillinger om race/etnicitet afhænger yderligt af forestillinger om køn, specielt af forestillinger om maskulinitet. Når forestillingerne omsættes til tolkninger af en konkret situation (her den brune hånd og den hvide hånd) spiller komponenterne race/etnicitet, køn og seksualitet ind på hinanden på en måde, hvorpå der opstår betydninger, som de tre kategorier ikke individuelt ville være i stand til at skabe. Kombinationerne medfører i disse billeder bl.a. en symbolsk dæmonisering af den brune krop – den raciale anderledes krop – og den seksuelle fare bliver dermed kropsliggjort.

Nyhedsmediernes negative fremstillinger af mødet mellem unge synlige minoritetsdreng/mænd og unge etniske danske piger/kvinder hænger sammen med synet på seksuelt begær. Det er fx tydeligt i en kronik, skrevet i forbindelse med Århusvoldtægtssagen, hvor ni unge synlige minoritetsdreng/mænd blev dømt for voldtægt af en 14-årig etnisk dansk pige i 2000. Her hævdede kronikøren, at synlige minoritetsmænd ikke var seksuelt attraktive for etniske danske piger/kvinder. Kronikøren skrev:

Hvis jeg var en ung arabisk, patriarkalsk opdraget dreng, hvor hormonerne cyklede rundt i kroppen på fuld kraft, og gang på gang måtte konstatere, at ingen dansk pige ville have med mig at gøre, og 'egne' piger er tabu før ægteskabet – ja, så ville jeg nok have visse problemer med at rumme følgende ekstreme modsætning: Alle (porno)billeder, alle reklamer, alle film, alle plakater signalerer, at

piger er enooooomt meget til sex, samtidigt med, at samtlige af de piger i kød og blod, jeg kommer i berøring med i min hverdag, afviser mig. (Nørgaard, *Jyllands-Posten* 13. nov. 2000)

Ifølge kronikøren er der altså ikke én eneste etnisk dansk pige/kvinde, der finder synlige minoritetsdreng/mænd seksuelt attraktive, eller ønsker et forhold til dem. Resultatet af denne påstand er, at den eneste seksuelle kontakt mellem synlige minoritetsdreng/mænd og etniske danske piger er i form af voldtægt.

BETEGNELSER FUNGERER SOM EKSKLUSIONSMEKANISMER

Station 2 bragte efterlysninger af mænd eftersøgt for tre voldtægtssager. For den første voldtægt efterlyste politiet "udlændinge", for den anden "arabere" og for den tredje "sydlændinge" (*TV2 Station 2*, 10. sep. 2001). Det var uklart fra efterlysningerne, hvordan politiet differentierede mellem de tre betegnelser. Journalister, interviewede eksperter og politikere har gennem 1990'erne og 2000'erne brugt en række betegnelser om flygtninge, indvandrere og deres efterkommere i Danmark, fx betegnelserne 'araber', 'muslim', 'indvandrer', 'udlænding', 'etnisk' mv. På trods af betegnelsernes etymologiske indholdsmæssige forskelligheder er de ofte blevet brugt synonymt. Det eneste fællestræk, disse betegnelser har, er, at de associeres med negationen af etniske hvide danskere. Når betegnelserne bruges synonymt, uden skelen til deres indholdsmæssige forskelligheder, bidrager de til opfattelsen af, at ikke-hvide danskere udgør en homogen gruppe. Samtidig bidrager sprogbugen til at forstærke konstruktionen af 'os' vs. 'dem' (Hussain et al. 1997, 70).

Sjældent betegner nyhedsmediernes synlige minoritetsmænd som 'mænd' eller 'dreng', i stedet beskrives de som 'udlændinge', 'indvandrere', 'muslimer' mv. Kon-

struktionen af voldtægt og voldtægtsmænd er derfor ikke alene en kønskonstruktion, men i høj grad også en racial/etnisk og religiøs konstruktion. Italesættelsen af voldtægtsmændene som racialt/etnisk anderledes end etnisk danske mænd er også en hvid konstruktion. Den understreger nemlig, at danske mænd er racialt hvide, selvom dette ikke udtrykkes eksplicit verbalt. Nyhedsmediernes brug af subjektsprædikater spiller også ind på konstruktionen af den danske nationalitet. Brugen af prædikater, der tydeliggør voldtægtsmandens raciale/etniske oprindelse, religiøse tilhørsforhold eller immigrantstatus, fungerer som en understregning af, at voldtægtsmanden ikke var en del af det etnisk danske nationale fællesskab. Subjektsprædikaterne fungerer som eksklusionsmekanismer. De adskiller 'os' og 'dem', hvor 'deres' prædikat specifikt italesættes i forbindelse med voldtægt.

Grupper, der fungerer som normen, har historisk set ikke behøvet særlige subjektsprædikater, for at nyhedslæsere eller -seere ved, hvilke grupper der refereres til. Hvide, etniske danske mænd udgør en norm i sådan en grad, at hverken deres etnicitet eller køn behøves italesat. Når nyhedsmediernes refererer til 'en 40-årig', så ved seerne, at det er tale om en hvid, etnisk dansk mand. Kvinder udgør ikke i samme grad normen, og derfor nævnes de via deres køn ('en 40-årig kvinde'). Hvide, etnisk danske kvinder/piger refereres generelt til som 'piger/kvinder'. I det ovenfor omtalte *Station 2*-program refereredes der fx til "unge piger", underforstået at der var tale om hvide, etniske danske unger piger. Betegnelsen "danske piger" henviste ligeledes til hvide, etnisk danske piger. Den refererede ikke til *alle* piger/kvinder i Danmark, der har dansk statsborgerskab. Synlige minoritetskvinder i Danmark, med eller uden dansk statsborgerskab, betegnes derimod som 'etniske kvinder', 'udenlandske kvinder', 'indvandrerkvinder' mv.

MANGEL PÅ RESPEKT FOR KVINDER

I nyhedsmediernes voldtægtsnarrativer flettes køn, race/etnicitet og seksualitet sammen på forskellige niveauer alt afhængigt af gerningsmandens race/etnicitet. I retssale såvel som i nyhedsmediernes fremstilles en voldtagen kvinde ofte som (med)skyldig i sin egen voldtægt. Hun har via flirtende opførsel ophidset manden seksuelt, og givet ham grund til at tro, at de skulle have seksuelt samkvem. Kvindens fristende opførsel fremstilles som årsag til voldtægten, og manden fratages dermed delvist ansvar for sine handlinger (Deleuran 2004, 162 ff., Hollway 2001, 273 f.).

Men vægtningen af kvindens ansvar varierer i høj grad i forhold til gerningsmandens raciale/etniske baggrund. Kvinders skyld fremhæves nemlig i langt højere grad i sager med hvide, etnisk danske voldtægtsmænd end i sager med synlige minoritetsvoldtægtsmænd. I dækningen af voldtægts-sager med hvide, etnisk danske voldtægtsmænd fremhæves køn, dvs. kvinders 'fristende opførsel' (som mænds ustyrlige seksualitet ikke kunne modstå), som primær årsagsforklaring på voldtægten. Modsat i dækning af sager med synlige minoritetsmænd som gerningsmænd, hvor mændenes kulturelle og raciale/etniske baggrund fremhæves som primær årsagsforklaring.

De seksuelle overgreb tolkes altså forskelligt, alt afhængigt af, hvordan kategorien race/etnicitet spiller sammen med kategorien seksualitet. Race/etnicitet dominerer (det er de synlige minoriteter, der er årsag til overgrebet) i sager med synlige minoriteter som gerningsmænd, hvorimod kategorien køn (det er kvinderne, der er årsag til overgrebet) tillægges større betydning end race/etnicitet i forklaring på seksuelle overgreb med etniske danskere som gerningsmænd (Moorti 2002, 73). Kategorierne race/etnicitet og køn skiftes således til at få tillagt størst vægt, og kategorierne dominerer hinanden alt afhængigt af gerningsmandens raciale/etniske tilhørsforhold. Dette er en illustration af, at kategorierne

er flydende, og deres betydning og vægt afhænger af den kontekst, de indgår i, såvel som af deres indbyrdes forhold til hinanden.

Maskell og Roepstorff Poulsen har ligeledes fundet, at kvinders medansvar i voldtægt fremhæves alt efter gerningsmandens raciale/etniske tilhørsforhold i politiets forståelser af voldtægtssager (Maskell & Roepstorff Poulsen 2005). De viser, hvordan betjente i høj grad inddrager de voldtagne kvinders opførsel og påklædning som årsagsforklaring på voldtægtssager, hvor gerningsmændene er etnisk danske mænd. Betjentene tolker ikke de mange (etnisk danske) voldtægter som et udtryk for misogyni eller som udtryk for, at gerningsmændene repræsenterer en kultur, der ikke respekterer kvinder. De ser derimod overvejende disse voldtægter i lyset af "den dominerende og hegemoniske forestilling om, at voldtægt skyldes mandens seksuelle lyster ... [hvilket] øger forståelsen for mandens handlinger" (Maskell & Roepstorff Poulsen 2005, 81). Betjentene tolker derimod voldtægt som et udtryk for manglende respekt for kvinder, når det er synlige minoritetsmænd, der er gerningsmænd. Her italesætter betjentene de seksuelle overgreb som et udtryk for misogyni. Maskell og Roepstorff Poulsen viser, hvordan de samme betjente kan frikende en hvid, etnisk dansk mand for skyld i en voldtægtssag, og lægge skylden over på den voldtagne kvinde, samtidig med, at betjentene fordømmer en synlig minoritetsmand i en parallel voldtægtssag, og tolker hans handling som et udtryk for manglende respekt for kvinder (Maskell & Roepstorff Poulsen 2005, 81 f.).³ Disse tolkninger kan ses som eksempler på, hvis handlinger betjentene tillægger stor sandhedsværdi, og hvilke grupper betjentene er i stand til at identificere sig med. På førstepladsen ligger den hvide, etnisk danske mand, hans handlinger er umiddelbart forståelige, hvorfor de forsvares. På andenpladsen er den hvide, etnisk danske kvinde, og på tredjepladsen kommer så den synlige

minoritetsmand. Disse tre pladser understreger også hierarkiet mellem de tre grupper i feltet (i voldtægtsnarrativerne), hvor køn, race/etnicitet og seksualitet intersektionaliserer. Betjentenes forståelser og tolkninger af seksualiseret vold kan ses som udtryk for en struktur og en seksualitetsforståelse, der ikke alene er maskulin, men også hvid.

Disse intersektioner af race/etnicitet, køn og seksualitet kan læses som en illustration af, hvilke grupper der er privilegerede i Danmark. Den hvide, etnisk danske maskulinitet er den mest privilegerede, herefter følger hvid, etnisk dansk femininitet, der er privilegeret i forhold til farvet maskulinitet. Lignende intersektionaliteter er påvist i amerikanske voldtægtssager, hvor straffen for voldtægt varierer i forhold til racen/etniciteten på den voldtagne kvinde. Mænd straffes hårdere for at voldtage en hvid kvinde end en sort (af afrikansk oprindelse) kvinde, mens straffen for voldtægt af en asiatisk kvinde ligger mellem straffen for at voldtage en hvid kvinde og en sort kvinde (Crenshaw 2005). Kategorierne race/etnicitet, køn og seksualitet intersektionaliserer her på en måde, hvor race/etnicitet tillægges størst vægt og 'overgår' kategorierne køn og seksualforbrydelse.

DE ETNISK DANSKE KVINDER TILHØRER DE ETNISK DANSKE MÆND

Kritikken af synlige minoriteters seksuelle overgreb på etnisk danske piger/kvinder kan bedst forstås, hvis man medtænker kvinders roller i nationalitetskonstruktioner. Denne sammenhæng illustreredes i et læserbrev i *Jyllands-Posten*, skrevet i forbindelse med Århus-voldtægten. Skribenten skrev:

De ikke-danske voldtægtsforbrydere fører sig frem som overmennesker, der bestemmer over andres liv og skæbne med stor brutalitet og grusomhed. Der er tale om ... en bærme helt parallel med den nazistiske ... De ulykke-

lige voldtægter, som i de værste tilfælde giver mindelser om militære overgreb på en civilbefolkning i krigstid. (Højerslev *Jyllands-Posten*, *JP Aarhus*, 20. nov. 2000)

Synlige minoriteters seksuelle overgreb på etnisk danske piger sammenlignedes her med den tyske invasion af Danmark under Anden Verdenskrig. I denne sammenligning ses synlige minoriteter som en national trussel, der truer hele den (etnisk) danske befolkning. De voldtagne etnisk danske piger ses som repræsentanter for den danske nation; overgreb på dem er derfor overgreb på hele nationen.

Implicit i diskursen om, at etnisk danske kvinder repræsenterer og tilhører den danske nation, er forestillingen om, at de også tilhører de etnisk danske mænd. Det kan være en af forklaringerne på, at tvungent seksuelt samvær mellem etnisk danske mænd og etnisk danske kvinder ikke altid er blevet tolket som voldtægt. Den maskuline, hvide, etnisk danske krops besiddelse af den feminine, hvide, etnisk danske krop er indskrevet i den nationale diskurs sådan, at besiddelsen fremstår naturlig. Der stilles derfor i mindre grad spørgsmål ved disse kroppe møde, som der gør ved mødet mellem den maskuline farvede krop og den feminine, hvide, etnisk danske krop. Det får konsekvenser i praksis – i mediernes fortolkninger og i politiets arbejde. Det bliver sværere at indskrive mødet mellem den maskuline, hvide, etnisk danske krop og den feminine, hvide, etnisk danske krop i en klassisk voldtægtsdiskurs. Omvendt bliver mødet mellem den farvede maskuline krop og den hvide feminine krop i højere grad genkendt som en voldtægt. Diskursen om miscegenation, dvs. raceblanding – og dermed fordømmelsen af interracial seksuelle relationer – har været en central del af både seksualitets-, race-, og moderniseringsdiskurser i Vesteuropa siden midten af 1800-tallet (Andreassen 2003, 31 ff., Young 1995, 180). Det er muligt, at diskursen om miscegenation også spiller ind på nutidens

forståelser af seksualitet og seksuelle overgreb.

Et interessant eksempel på forestillingen om, at etnisk danske kvinder tilhører nationen og nationens mænd, sås i et TV2-nyhedsindslag om et kommunalt ældrecenter. Centerets brugere havde organiseret sig i et brugerråd, der havde besluttet “at ældre indvandrere og flygtninge ikke skal have adgang [til ældrecentret]” (TV2 *Nyhederne*, 27. dec. 1995). Brugerrådsformand, Hans Chr. Ravnkilde, forklarede i tv-indslaget, hvorfor de ældre etniske danskere ikke ønskede, at de ældre synlige minoriteter skulle være en del af brugerfællesskabet:

Vi har haft nogle her, og så skal vores personale sidde ved dem og gøre både det ene og det andet, og så har de ikke tid til at tage sig af de danske. Så går vores aktiviteter i stå, for så skal de sidde og tage sig af dem.

Dette argument bygger på de ældre etniske danskeres påståede ret til det kommunale plejepersonale, dvs. ret til at administrere (og bruge) de etnisk danske (kvinde)kroppe efter egne ønsker. Det absolutte flertal af plejepersonale på landets ældrecentre er kvinder, der udfører såkaldt traditionelt kvindearbejde. Der er interessante paralleller mellem beboeres krav om opmærksomhed og plejeservice på den ene side og forventninger/krav til etnisk danske kvinders seksuelle villighed i forhold til etnisk danske mænd på den anden side. Man kan antyde, at etnisk danske mænd har en påstået ret – og deraf forventninger og krav – til etnisk danske kvinders traditionelle kvindelige ydelser – fra sex til plejomsorg – uafhængigt af, hvad synlige minoriteter og etnisk danske kvinder måtte ønske eller have juridisk krav på.

HVID NATION

Tilhørsforholdet til den danske nation er et racialet/etnisk tilhørsforhold. Konstruktionen af danskhed i mediernes formidling er

tæt forbundne med konstruktionerne af hvidhed. De synlige minoritetsdreng/mænd, der har begået voldtægt, er derfor ikke ekskluderet fra det danske fællesskab pga. deres seksuelle overgreb, men pga. deres 'raciale/etniske andens' overgreb. Disse overgreb kan både indskrives i diskursen om miscegenation, og kan læses som et overgreb på hele den danske nation; ligesom de kan læses som en udfordring af hvide etnisk danske mænds 'ret' til at besidde hvide etnisk danske kvinder. Nyhedsmediernes har overvejende præsenteret den danske nation som et nationalt fællesskab bestående af homogene etniske danskere. Dette fællesskab er en konstruktion (Anderson 1991), og forestillingerne om 'danskerne' er lige så generaliserende, som de stereotype forestillinger om synlige minoriteter er. I mediernes nyhedsformidling italesættes synlige minoriteter ofte som en diametral modsætning til etniske danskere, og det får følger. For når synlige minoriteter fremstilles som potentielle voldtagere med en kvindeundertrykkende kultur, så fremstår etniske danskere som havende respekt for kvinder og som ikke-voldtagere. Fremstillingerne af begge grupper er lige stereotype, men etniske danskere og forestillinger om det danske nationale fællesskab privilegeres gennem stereotyperne (Andreassen 2005b).

KONKLUDERENDE BETRAGTNINGER

Konstruktioner af nationale fællesskaber udspiller sig bl.a. i spændingsfelterne mellem køn, race/etnicitet og seksualitet. Forhandlinger om inklusion og eksklusion af det danske nationale fællesskab finder sted i krydsfeltet mellem den private og den offentlige sfære. Det giver derfor ikke mening at reducere nations- og nationalitetskonstruktioner til den offentlige sfære, som traditionel historieforskning har gjort. De seksuelle overgreb finder sted i et rum, der kan karakteriseres som privat samtidig med, at fortolkningerne af overgrebene finder sted i det offentlige rum.

Der er mange diskurser på spil i nyhedsformidlingens voldtægtsnarrativer. Diskurserne, og de mange betydningsfortolkninger af dem, der er lagt frem her i artiklen, er komplekse. Det interessante er ikke primært at vurdere, hvorvidt mediernes fremstillinger eller politibetjentenes fortolkninger har været korrekte eller ej. Det interessante har været at se på, hvilke betydninger og funktioner disse fremstillinger har haft. Ved at se på nyhedsmediernes voldtægtsnarrativer bliver det tydeligt, hvordan intersektionaliteten mellem forskellige kategorier konstruerer kategorierne på bestemte måder i forhold til hinanden. Det bliver tydeligt, at kategorierne ikke er stabile, men under konstant forhandling. Voldtægtsnarrativerne illustrerer, hvordan køn fremhæves i nogle narrativer, mens race/etnicitet fremhæves i andre. Voldtægtsnarrativerne viser ikke alene intersektionaliteter, de åbenbarer også, hvilke kategorier der er privilegeret i fortællingerne. Den hvide race/etnicitet fremhæves fx sprogligt som normen på bekostning af 'raciale/etniske andre', der sprogligt ekskluderes fra det danske nationale fællesskab. Narrativerne viser også, hvordan hvid maskulinitet er privilegeret på bekostning af både hvid feminitet og farvet maskulinitet i nyhedsmediernes formidling og politiets fortællinger. Kategorierne race/etnicitet, køn og seksualitet intersekterer her på måder, der overvejende fremhæver enten synlige minoritetsmænds ansvar i seksuelle overgreb eller etniske danske kvinders ansvar i overgreb, hvorved etniske danske mænd i højere grad fratages ansvar for deres seksuelle overgreb. Hermed bliver hvid maskulinitet et privilegium i konstruktionerne af det danske nationale fællesskab.

NOTER

1. Frankrig blev fx beskrevet som en voldtagen kvinde i Første Verdenskrigs propaganda.
2. I min ph.d.-afhandling analyserer jeg 285 nyhedsindslag fra DR1 og TV2. Nyhedsindslagene er tilfældigt udvalgt, og det her omtalte indslag er

repræsentativt for de analyserede indslag; se Andreassen, 2005b, 11 ff. for en detaljeret redegørelse af repræsentativitet og de videnskabelige kriterier for udvælgelsen.

3. Maskell & Roepstorff Poulsen skelner mellem overgrebsvoldtægt og kontaktsvoldtægt (p. 48 ff.). Betjentenes forståelser af voldtægt og årsager til voldtægt, som nævnes i denne artikel, er alle en del af betjentenes kontaktsvoldtægtsnarrativer.

LITTERATUR

- Anderson, Benedict (1991) *Imagined Communities. Reflections on the Origin and Spread of Nationalism*, Verso, New York & London.
- Andreassen, Rikke (2004) "Danske mænd voldtager da ikke", in *Jyllands-Posten, JP København*, København, 13. dec.
- Andreassen, Rikke (2005a) "Vores kvindefrigørelse står i skærende kontrast til det islamistiske kvindesyn". Nyhedsmediers konstruktioner og intersektioner af køn, race, integration og ligestilling fra 1970'erne til 2000'erne", in *NordNytt*, vol. 97/2005, SAXO-Inst, Viborg, 59-75.
- Andreassen, Rikke (2003) "Denmark's 'exotic' exhibitions," in *Race & Class*, vol. 45(2), 21-38.
- Andreassen, Rikke (2005b) *The Mass Media's Construction of Gender, Race, Sexuality and Nationality. An Analysis of the Danish News Media's Communication about Visible Minorities from 1971 to 2004*, ph.d.-afhandling ved University of Toronto, Canada.
- Elvia R. Arriola (2000) *Gendered Inequality: Lesbians, Gays, and Feminist Legal Theory*, reprinted in *Critical Race Theory: The Cutting Edge*, eds. Delgado & Stefancic, Temple University Press.
- Balvig, Flemming (1998) "Voldtægtsudviklingen i Danmark", in *Voldtægtsens omfang og karakter i Danmark. En undersøgelse af voldtægtsanmeldelser i 1990, 1991 og 1992 & Voldtægtsudviklingen i Danmark*, Rigspolicheften, København.
- Butler, Judith (1993) "Endangered/Endangering: Schematic Racism and White Paranoia" in *Reading Rodney King. Reading Urban Uprising*, ed. Robert Gooding-Williams, Routledge, 15-23, New York & London.
- Crenshaw, Kimberle W. (2005) "Mapping the Margins – Race and Gender Discrimination", Oplæg ved konferencen *Intersektionalitet, køn, race, klasse. Både og – eller enten eller?* Københavns Universitet, 25. februar.
- Crenshaw, Kimberle W. (1991) "Mapping the Margins: Intersectionality, Identity Politics, and Violence against Women of Color", in *Stanford Law Review*, Vol. 43, No. 6 (Jul., 1991), 1241-1299.
- Deleuran, Jeanette (2004) *Man voldtager da piger!*, Høst & Søn, København.
- Gunew, Sneja (1998) "The dilemmas of a multi-cultural nomad caught up in (post)colonialism", *Postcolonial Studies: Culture, Politics, Economy*, Routledge, vol. 1, no. 3/nov. 1, pp. 321-331.
- Hobsbawm, Eric (1990) *Nations and Nationalism since 1780*, Cambridge University Press, Cambridge, New York & Melbourne.
- Hollway, Wendy (2001) "Gender difference and the production of subjectivity", in *Discourse Theory and Practice. A Reader*, eds. Margaret Wetherett et al., Sage, London 2001.
- Hussain, Mustafa, Ferruh Yilmaz & Tim O'Connor (1997) *Medierne, Minoriteterne og Majoriteten – en undersøgelse af nyhedsmedier af den folkelige diskurs i Danmark*. Nævnet for Etnisk Ligestilling, København.
- Højerslev, Niels Kristian (2000) "Trist voldtægtsstatistik", in *Jyllands-Posten, JP Aarhus*, 20. nov.
- Kerber, Linda (1988) "Separate Spheres, Female Worlds, Women's Place: The Rhetoric of Women's History", in *Journal of American History*, vol. 75, no. 1, June, 9-39.
- Marselis, Randi 2003 *Føler du dig dansk? Forhandlinger af identitetsmessige tilhørsforhold i dansk tv-dokumentarisme om det multietniske samfund*. Ph.d.-afhandling ved Afd. for Minoritetsstudier, Inst. for Nordisk Filologi, Københavns Universitet.
- Maskell, Ann & Roepstorff Poulsen, Tenna (2005) *En voldtægt er en voldtægt – eller er den? Politiets forståelser af voldtægtsager & arbejdet hermed*, speciale, Københavns Universitet & Roskilde Universitetscenter.
- Moorti, Sujata (2002) *The Color of Rape. Gender and Race in Television's Public Sphere*, State University of New York Press, Albany.
- Nørgaard, Lone (2000) "Hvad stiller vi op med voldtægt?", *Jyllands-Posten*, 13. nov.
- Politiets Statistik: <http://www.politi.dk>, <http://www.politi.dk/PUBL/Voldtægt98/voldtægter1998.pdf> og <http://www.politi.dk/Statistik/kVARTALSSTATISTIK/2004/SKEMA!A110> http://www.politi.dk/Statistik/ANMELDELSESER_1988-2003.xls
- Sidenius, Katrine & Sten Madsen, Karin eds. (2003) *Rapport fra Center for Voldtægtssofre*, Center for Voldtægtssofre, Rigshospitalet, Skive.
- TV2 *Nyhederne*, 27. dec. 1995.
- TV2 *Nyhederne*, 6. sep. 2001.
- TV2 *Nyhederne*, 10. sep. 2001.
- TV2 *Station 2*, 10. sep. 2001.

- TV2 *Nyhederne*, 1. okt. 2001.
- TV2 *Nyhederne*, 19. marts. 2000.
- Warring, Anette (1998) *Tyskerpiger under besættelse og retsoppgør*, Gyldendal, København.
- Young, Robert (1995) *Colonial Desire*, Routledge, New York.
- Yuval-Davis, Nira et al. eds. (1995) *Crossfires: nationalism, racism and gender in Europe*, Pluto Press, London.
- Yuval-Davis, Nira (1997) *Gender and nation*, Sage, London.

SUMMARY

The article shows how the Danish news media's portrayals of meetings between visible minority males and ethnically Danish females have participated in constructing certain images of gender, sexuality and race/ethnicity. It illustrates how understandings of

these categories are interwoven with understandings of nationality and Danishness. The article shows how ethnically Danish females have been constructed as symbolic reproducers of the nation, and how sexual assaults against ethnically Danish women therefore have been interpreted as assaults against the nation. The article explains how this understanding has been at play in rape narratives where gender has been articulated in rape cases with white ethnically Danish perpetrators whereas race/ethnicity has been articulated as an explanation for rape in cases with visible minority perpetrators.

Rikke Andreassen, ph.d., lektor ved
Konst, Kultur og Kommunikation,
Malmö Högskola